

v določenem delu Slovenije konec 20. stoletja pisno uporablja slovenski jezik. O kriterijih za lektoriranje je v uvodu spregovorila lektorica sama.

Mojca Ramšak

Marija Makarovič (ur.), Majda Sušek (ur.): Trije rodovi o Vuhredu in okolici. – Vuhred [i. e.] Radlje ob Dravi : Občina, 1996, 349 str., [4] str. barvnih pril. : ilustr.

336

Leta 1996 je pod uredniško taktirko Marije Makarovič in Majde Sušek izšla še knjiga *Trije rodovi o Vuhredu in okolici*, ki jo je izdala Občina Radlje ob Dravi. Delo nedvomno priča, da so se tudi znotraj lokalnih skupnosti začeli zavedati pomena tovrstnega gradiva. V Vuhredu in njegovi okolici v Dravski dolini je bilo zbranih 49 življenjepisov kmetov, kočarjev in gostaçev, rojenih med leti 1896–1950, in 16 zgodb otrok, rojenih leta 1987 ali 1988. Pri vuhreških življenjepisih ne gre za zgodbe, ki bi pokrivala vsa življenjska obdobja od otroštva do starosti in tudi ne vse kulturne sestavine. V pripovedih najdemo zabeleženo le to, kar se je ljudem samim zdelo vredno zapisati in izpostaviti. Zapisovanje je bilo sicer vodeno in usmerjano tudi z vprašalnikom, v glavnem pa so zgodbe napisali ljudje sami (šest jih je zapisala Marija Makarovič). Vuhreške zgodbe se razlikujejo glede na izobrazbo, motivacijo, kakovost spominov itd. Najdaljše posegajo celo v 19. stoletje, večina pripovedi pa je osredotočena na 20. stoletje. Spomini nekaterih drugih obravnavajo samo po en segment kulture, npr. otroštvo, babico in dedka, oblačilno kulturo, družino, dom, različne poklice npr. kovače, krojače, žagarje, tovarniške delavke... Večina zapisovalcev/pripovedovalcev se je v Vuhred priselila iz okoliških krajev, tako so v njihovih zgodbah zapisane razmere, v katerih so živeli, npr.: na Brdeh, v Breznu, Hudem Kotu, Lehnu, na Mlakah, Orlici, v Podvelki, pri Sv. Antonu, Sv. Duhu, Sv. Danijelu, Sv. Primožu nad Vuzenico, na Tolstem vrhu, v Vuzenici... Zgodbe drugošolcev (dvanajst jih je iz Vuhreda, en z Orlice, trije od Sv. Antona) so pravzaprav spisi o lastnem življenju, ki so jih pisali pod mentorstvom učiteljice Majde Sušek. Nekaj jih je objavljenih v celoti, podatki drugih pa so organizirani v obliki miselnih vzorcev, shem in številčnih preglednic, ki odgovarjajo na vprašanja, denimo, kako te vzgajata starša, ali se dovolj ukvarjata s teboj, katera so moška/ženska dela, kaj bi bil, če bi lahko izbiral spol, kako si pomagaš v stiski, kaj ti naroča mama, preden greš od doma, kaj ti pomeni dom, kako pomagaš doma, najbolj priljubljene jedi, pijače, oblačila, igre, kaj najraje počneš v prostem času, kaj najraje bereš in kje, kdaj si najbolj srečen, česa v svojem kraju ne maraš in kaj najbolj pogrešaš... In o čem lahko beremo med vrsticami zgodb odraslih in otrok iz Vuhreda? Predvsem o tem, kakšen je njihov model sveta in kakšni simboli, stereotipi ipd. ga določajo. Svet, o katerem govorijo zgodbe, tako ali drugače ustreza resničnemu univerzumu, še najbolj pa ustreza in obstaja v zavesti posameznikov, ki so o njem govorili/pisali. Konstruiranje lastnih svetov se je dogajalo na podlagi nasprotujočih si dvojnosti, npr. malo/mnogo (težko otroštvo, novo življenje po poroki), moško/žensko (ženska in

moška dela), dobro/slabo (takrat smo morali veliko moliti, zdaj pa ne več toliko), moje-naše/tuje (moje šolanje, moja družina, družinski in vaški prazniki), nekoč/danes (življenje na kmetiji – nekoč, danes je mladim lažje). Iz zgodb tudi vidimo, da pripovedovalci svojega govora niso uporabljali zgolj kot sredstvo zunanje komunikacije, pač pa kot sredstvo mišljenja. Bralec lahko razbere skozi različne funkcije jezika vero v resničnost povedanega/zapisanega in zavest o konstruiranju življenjskih zgodb. Jezik v zgodbah prenaša akumulirano znanje na bralce in tako denimo zvemo, kako so pripovedovalci imenovali stvari (tudi s pomočjo slovarčka narečnih besed na koncu knjige), kako je v jeziku odseval njihov pogled na svet, kako so simbolizirali svoja izkustva, kulturne norme (denimo onikanje staršev, spoštljivo pozdravljanje) itd. Predvsem pa nam zgodbe odstrejo materialne, socialne in duhovne življenjske pogoje v Vuhredu in okolici v prvi polovici 20. stoletja. Ne tako na splošno, kot je v navadi v zgodovinskih pregledih, ampak pri čisto konkretnih posameznikih in družinah.

Mojca Ramšak

Marija Makarovič (ur.): Moje Babno Polje. – Cerknica : Zveza kulturnih organizacij : Sklad RS za ljubiteljske kulturne dejavnosti, Območna izpostava, 1999, 269 str. : ilustr.

Leta 1999 je v Cerknici izšla knjiga *Moje Babno polje* z osemnajstimi življenjepisi Babnopoljcev, ki živijo na jugozahodni meji s Hrvaško. Svoje življenjske zgodbe je zapisalo sedem ljudi, deset jih je o svojem življenju pripovedovalo, za eno osebo je življenjepis zapisala njena sorodnica. En življenjepis je tudi istočasno dokumentiran z video kamero. Od osemnajstih življenjepisov je trinajst ženskih in pet moških. Najstarejša pripovedovalka je rojena leta 1911 in najmlajši pripovedovalec leta 1944, vsi razen ene pripovedovalke pa so bili rojeni v Babnem polju. Nekateri avtorji so pripovedovali o življenju od otroštva do danes, drugi so bili pripravljene deliti samo kos življenja ali pa so spomine posvetili predvsem različnim dogodkom v Babnem polju. Zato so nekateri življenjepisi zelo obsežni, najdaljši ima 74 (knjižnih) strani, drugi pa izjemno kratki, najkrajši ima 4 strani. Glavni razlog za tako velika nihanja je v tem, da je urednica knjige Marija Makarovič Babnopoljcem ponudila dve možnosti: da pišejo o svojem življenju od otroštva naprej ali da pišejo o temah, ki bi si jih sami izbrali. Pokazalo se je, da so se ženske raje odločile za prvi predlog, nekaj moških pa se je odločilo za tematske spomine. Urednica je za pisanje ali pripovedovanje življenjepisov nagovorila tudi tiste ljudi, ki ne živijo več v Babnem polju, pač pa v Ljubljani (2 pripovedovalca), v Žerovnici, v Novem mestu in v Fužinah na Hrvaškem. En življenjepis je dvojezičen (slovensko-italijanski).

Novost, ki jo prinaša ta knjiga življenjepisov, je daljši domoznanski uvod o sestavinah življenja vaščanov od konca prve do konca druge svetovne vojne, upoštevani pa so tudi podatki za pretekla stoletja. Tako uvodni sestavek Marije Makarovič vsebuje naslednja